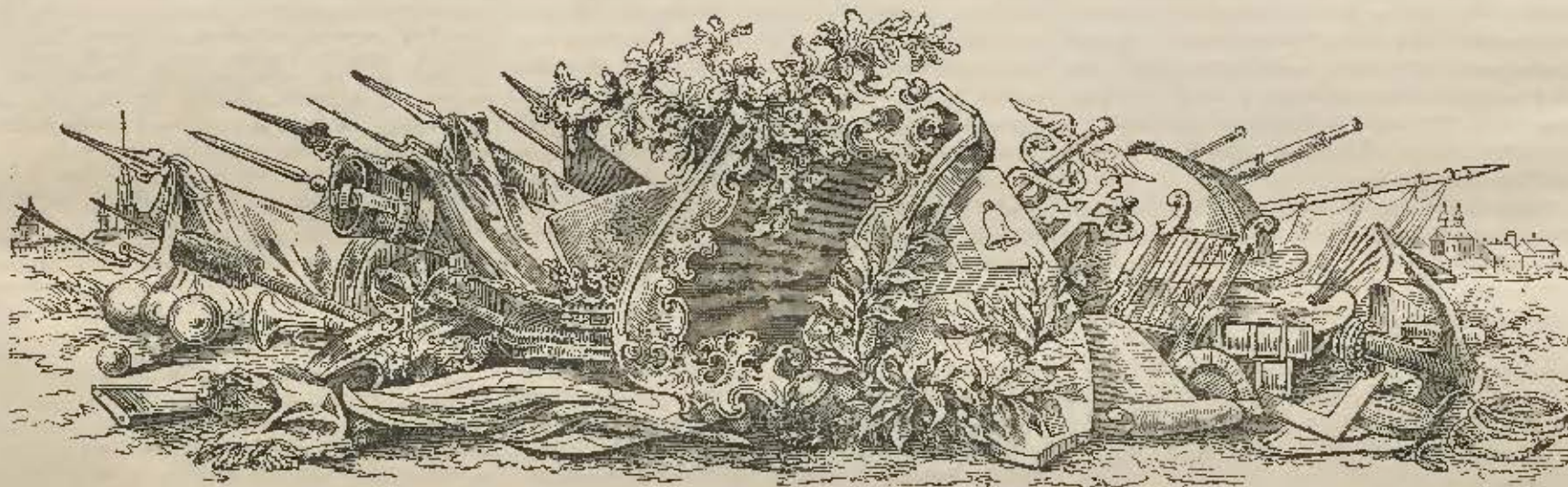

Երագիր Հայրաժողովոյ

ԹԻԻ 15

17 (5) ԱՊՐԵԼԻ

1854

ԲՈՒՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՅԻՄ. Չորս մեծ տեղափոխութիւններ տարածուած թիւեր: Յոռաց զեպանք:

ԳԵՂԵՄ. Օրհնական զարաց երթիք:

ԵՆԳՂԻՄ. Գաղտնի ու մոտ ընտանիք իրենց տեղիս:

ՓԼԵՄԵ. Լեւել Մարտիս գրաւորն ու իր կառավարութիւնը:

ԻՌԻՍԻՍԻՄ. Պիտոյութեան երան յորն:

ՍՄԻՐՆԵՍԻՄ. ՏԻՐՈՒԹԻՒՆ. Որհնաք. Ստեփանն Հրովարտելը: Լեւել այլք:

ՅՈՒՆԵՍԻՄ. ՆԵՔԵՐ. Նիւթաւորն իր զինակցութիւնը:

ՈՒՍԵՒՄՆԱԿԵՆԻ. ԵԶԵՐԵԼԻՑԻՑԻՍԻՄ. Յարգում:

ԱՌԱՅՐԻԱ

ԱՌԱՅՐԻԱ. ԱՊՐԵԼԻ 17.

ՈՒՍԵՒՄՆԱԿԵՆԻ. տաճարական ինքնիշխան, զորն որ իրաւամբ Ստեփանն — Երուսաղիմի ինքնիշխան առաջնորդ, բայց մ'ալ յառաջ անցաւ աւելի եւս պայծառացաւ: Երուսաղիմի երկու մեծ տեղափոխութիւնը, Ռուսաց գեմ' պատերազմ' հրատարակելովն, տեսնել մը կ'երևար որ իրենց միջեւ վերջնական լուծում մը կ'երևար հրատարակելովն մեծ տեղափոխանց հետ յիշենայի խորհրդակցութեանց մէջ ունեցած յարաբերութիւններն փոխառած ըլլայ, ուստի եւ կրնար մտածուիլ որ երկու խումբն բաժնուած ըլլան ինքզինքն-Գաղտնի մէկ խումբ' Առաքիտ-Պրուշ ու Գերմանիա ուրիշ խումբ մը, ինքզինքն եւ տա փեր ընդմէջ մէջ Պրուշի միտքամոլութեանը փայլ կտակած: Ներք պահանջէին: Առաքիտ իր զինեալ չէզոքականութեան մէջ ինքզինքն, յայտնի ընդունած էր տրեւման տեղափոխանց քաղաքականութիւնը: Բայց Ռուսաց Գաղտնի անցնելէն ետք' իր գործունէութիւնը կրկնապատկեց, եւ ջանայ որ եւրոպական միացեալ զորութեանը շարիաց առջին առաջնորդ, պատերազմ իր վստահելն այն բաղադրութեամբ ընդարձակ տեղափոխելը՝ որուն ամբողջութիւնը եւս քաղաքական հասարակական իրենց անդրադարձը կը պարհէր: Ուստի եւ տա խորհրդով անցնել շարժումն մէջ անգիտեան ու գաղտնիական գեաղանները նոր խորհրդակցութեան հրաւիրել, եւ ասոր մէջ երեք մեծ տեղափոխանց ղեկավարներն յիշենայի առաջին արձանագրութիւններուն հիման վրայ նոր արձանագիր մը շինելին ու ստորագրելին: Գնդամոլականութեան սեպուհը, որ Առաքիտին ինքնակալին կարմնէն պերկին մասնաւոր գերազանցութեամբ մը իրկուած է՝ Պրուշի կառավարութիւնն ալ նոյն արձանագրութեան ստորագրելու համալցեց, եւ իրոր ալ ամօքս Գին Պրուշի հրատարակեց արձանագրութեան գերազանց իր թագաւորին անուամբ ստորագրութիւնը պիտի, եւ այսպէս այսօրուան օրոք Ռուսական, քաղաքական դէմ չորս մեծ տեղափոխութիւններ միարան եւ միախորհրդակցեցին, որն որ մեծ յայտ կու տայ եւրոպական խաղաղութիւնը դոնէ երկար տունն չիւղղուելու, եւ մէկ մեծատարած պիտուի ինն մը իր վերջին փոխան:

գէն աղաւթի: Ասոր փայլ Առաքիտն իր իշխանութեան տեսնել կը դիմէ: Պրուշի անապատն տալ իր իշխանութեանը պատճառով կը իշխանութեան սկիզբը՝ որուն հակառակ պայմաններն մէկն ալ իշխանութիւնները ինքնը երկն է, կրկին եւ կրկին ճանդուեցաւ, եւ նոյնպէս ճանդուեցաւ չորս տեղափոխանց տն որոշումը՝ որ տակէ ետեւ իրենց միարանութեան վախճանին համալցեց միջոցներուն վրայ մեկանց ինքնին ու իրոր հասկնում: Տեղափոխութիւնը նուազ, իրենց համալցումն համալցումն էանք քաղաքականութիւն մ'ալ տակն, զի անապատն մէջ Գրան քրիստոնեայ հայտարարութեան փիլիսոփայութեան օգնութեամբ վրայ իրենց համալցումն բաղադրելու ծանուցանելով:

Եւ կորկոր իրենքն վրայ տն ալ կ'ուղղուեն որ Առաքիտին ու Պրուշի մէջ արեւելեան խորհրդին նկատմամբ պաշտօնականութեան ու յարաբերականութեան առաջին դաշնագրութիւնն մ'ալ եղած հաստատուած է, որուն պիտու էր հիմնական տէ, որ ինքն Առաքիտ պատերազմին ինքն յառաջանալու ըլլայ եւ Պրուշի հարկուոր եղած ասուն իրեն օգնէ: Եւ հիմա ինքն պէտ հեռագրական լուրը կը ծանուցանէ՝ այս դաշնագրութեան պիտու պայմանները յայտնի ու միանշանակ որոշելու համար Պրուշին մասնաւոր Ժողովը մը գրուած է, որուն անդամներն են Պրուշի ինքնագրութեան երկուրդը, Ռալֆեր Պրուշ զորապետն, եւ Պրուշին նոյն տեղափոխան պատերազմին պաշտօնական մէկ կողմանէ, եւ ինքնագրութեան հետ սեպուհը մէկ կողմանէ:

— Զուգահեռ ասիկա Եւրոպա տեսարկական տրեւմանց յովն ալ գեաղան մը կ'ուղղէ ունեւալ, որն որ ինքն Պրուշին եւ ինքն Պրուշիայի արքունեաց հետ ղեկավարական գործերը պիտու կատարէ: Աս պաշտօնին ընտրուած է Պր. Ուրիստ, որն որ արդէն իր ղեկավարութեան թագաւորն ալ մեծամի. կոչուել ձեռքը յանձնեց:

ԳԱՂՂԻԱ

ՓԵՐՏԻ. Ապրիլի 5: Երեւան շարժու մէջ երեւան փոխադրականութեան տեղափոխութեան կարգաւորութեան ուսանաւոր զորքը բնակութեանը Վարդիւնային ճանդայ ելած էին: աս շարժումն վերջերը նախորդան իշխանն ալ Երեւանը երկնայե համար ճանդայ կ'ելլէ: Ձեռքը ինքնին Վիլնիսի բերելու նախքն տակն քաղաքին մէջ կը զարգարաւ: Հասարակաց քաղաք մը կը լսուի, արշաւանաց այսպէս ու շանարան համար: Աս քաղաքը ստորցէ, անհիմն չէ, բայց առջին կարգի տեղափոխան մը հետ ըլլալու կուսի մէջ պէտք է որ ունեն տեսնել պատահարները յառաջագոյն մտածուին, եւ բոլոր գործութիւնը յառաջընթացէ մտածուին, եւ քաղաքը գործութիւնը յառաջընթացէ մտածուին: Աս քաղաքը ստորցէ, անհիմն չէ, բայց առջին կարգի տեղափոխան մը հետ ըլլալու կուսի մէջ պէտք է որ ունեն տեսնել պատահարները յառաջագոյն մտածուին, եւ քաղաքը գործութիւնը յառաջընթացէ մտածուին:

Հասարակութիւնը ուրիշ կողմանէ մտածելով տեղափոխան գեմ' ասանկ իտեղափոխութեանը շարժումն որովհետեւ ինք երեւանայե տեղափոխութեանը միայն ամենայն ինչ կը կը, եւ ասոր տեղափոխութեան մը անապատ համարի, որովհետեւ անիկա միջեւ հիմնը դեպքունական ճանդով վարուելով՝ պատերազմը գաղտնականութեամբ յառաջ տարաւ: Գաղտնիացիք տն համալցումն ալք մին են: Վարդիւնային մը իրենց համար ունեւային ինչ է: Վարդիւնային պայմաններն մը դիմելը կը բորբոքէ: Անոր համար իրենց անանկ կառավարութիւնը իշխանութիւնը, որուն մէջ շատ խօսակցութեան ունեւան, իրենց գործընտանիքն ալ, յառաջ կ'երթայ ինքնանկալութեան տակ:

ԱՌԱՅՐԻԱ

ԱՆԳՂԻԱ

(Գաղտնի — Երեւանի իշխանութեան շարժումն)

ՕՂԵՍ ասանկով Սիր 4: Սիմեոն Գուգարի 22ին ու փետրուարի 21ին գրած երեք թղթերը, նոյնպէս Լ. Ռուսիի փետրուարի 21ին տուած մէկ պատասխանը, որոնց մէջ տեսնելն կարկոր բան մը չիւղեար, Սիր Սիմեոն փետրուարի 22ին առ Լ. Ռուսի գրած թղթը կը յիշէր, որուն մէջ Սիմեոն յայտնի կը գրէ ինքն առջին օրը կայտեր հետ 1 Ժամ ու 12 փայլեան խաղաղութեան, եւ ինք Լ. Ռուսիին թուղթն իրեն կարգաւոր, եւ կոչուել իր հաւանութեանը առջին Երեւան այն մասին ինքն որոշուել կարկիկ պէտք է ջանալ որ փետրուար կործանումն հեռանայ, ըստ է ինք 1829ին ինքն ալ աս փառնամու միայն Տիմիւզ զորապետին կոչու առնել տուած է, եւ ինք ինքը միայն Կաղաքային փոխարքային դէմ Օսմանեան իշխանութեան պաշտպան կ'ելլած էր: Ս. Սիմեոն ասանկ պատմելին Եւրոպիկողայտ կայտեր խօսքերը յառաջ կը բերէ ինք:

Վա. է, կան շատ բաներ որոնց ամենեւին չէմ կրնար զիջել, ամենեւին յանձն պիտի շարժում որ Կատանդու պիտի Ռուսիին ընդ միջոք գրուուի. բայց տն ալ կ'ըսեմ որ Լ. ու Սիմեոն, Գաղտնի, կամ տրիշ մեծ տեղափոխանց մէկուն ձեռքն կրնայ յանձն կ'առնուի: Գաղտնի չէմ թողու որ Բի ընդուն տեղափոխութեան մը կանգնուի, եւ կամ Գուգարիին այն նոյնպէս յանձն չեմ առնար որ Գուգարիին փոքր հասարակականութեանը բաժնուի, որոնք Գուգարիին, Վաճճիին եւ ուրիշ Կաղաքային պատասխաններն աւարտանաբարներն են: ասանկ յանձն չեմ առնար, կը պատերազմով, մէկ հրացան մը ու մէկ գնդաւոր մը միտալու, շափ պատերազմը կը շարժանկեմ եւ թագ չեմ տար: Ահա բաւ կայտը, իմ միտքն ու կարծիքն ինքնալը, հիմա ձեռքնը նայելը:

Սիմեոն պատասխան տուել է ինքն Սիմեոն գիտաւորութիւնը շարժի Կատանդու պիտի ձեռք ձեռք եւ ոչ ալ տարապայմաններն ըլլալու գաղտնի մը փայլ խաղաղութեան, եւ անպայման կառավարութեան ըլլալու բան չիւղեար որ միայն երկու տեղափոխութեան պայմանն Ռուսիա

